

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa

Harvaan asutun maaseudun verkoston lausunto

Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE, www.maaseutupolitiikka.fi) alainen harvaan asutun maaseudun verkosto esittää, että laissa asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa huolehdittaisiin siitä, että tulevat maakunnat turvaavat palvelut myös harvaan asutulla maaseudulla. Erityisesti tulee huolehtia, että

- lain valmistelussa ja sen toteutuksessa maakunnissa hyödynnetään maaseudun vaikutusten arviointi -menetelmää,
- palvelut toteutetaan uusia palveluinnovaatioita hyödyntäen asiakkaan lähellä,
- korvataan harvaan asutulla maaseudulla asuville asiakkaille mahdolliset keskusalueita korkeammat kustannukset tai palvelujen saavutettavuudesta aiheutuvat kustannukset,
- mahdollistetaan palveluinnovaatioiden syntyminen ja jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen toteuttaminen,
- mahdollistetaan myös pienempien palvelutuottajien (paikalliset yritykset, järjestöt) osallistuminen palvelutuotantoon laatimalla palvelutuottajille sopivat kriteerit ja
- harvaan asutun maaseudun terveydenhuollon palveluita tarkastellaan kokonaisuutena

Perustelut

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa parantaa todennäköisesti palvelujen fyysistä saavutettavuutta kasvukeskuksissa. Valinnanvapauden edellyttämä vaihtoehtoinen palvelutarjonta ei kuitenkaan kohtuullisella saavutettavuudella toteutune harvaan asutuilla alueilla, joille on ominaista pitkät etäisyydet, vanheneva väestö ja suuri sairastuvuus.

Harvaan asutuilla alueilla ei välttämättä ole toimivia markkinoita eikä siten synny valinnanmahdollisuuksia palveluntarjoajien puutteen vuoksi. Alueella on tälläkin hetkellä vain vähän sosiaali- ja terveydenhuollon yritystoimintaa isompia keskuksia lukuun ottamatta. Palvelut voivat myös muodostua kalliimmiksi kuin kasvukeskuksessa esimerkiksi korkeiden asiakasmaksujen ja matkakustannusten takia. Lisäksi matkakustannusten korvaus vain lähimpään sosiaali- ja terveyskeskukseen asettaa kuntalaiset eriarvoiseen asemaan.

Harvaan asutulla maaseudulla työterveyshuolto on ollut olennainen osa terveysasemien palveluja. Työterveyshuollon käsittely irrallisena sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistuksesta ei ole harvaan asutun maaseudun etu. Liian pitkät matkat työterveyshuoltoon tulevat kasvattamaan työnantajien ja harvaan asutun maaseudun yritysten kustannuksia erityisesti, jos kyseessä on lääkärikäyntiin tarvittava aika. Harvaan asutun maaseudun terveydenhuollon palveluita tulisikin tarkastella kokonaisuutena.

Tarvitaan ajantasaista, luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa palveluntuottajista ja ammattihenkilöistä koko valtakunnan tasolla. Tarvitaan myös objektiivista opastusta ja neuvontaa palvelutuottajan valintaan niille asiakkaille, jotka eivät pysty tai osaa arvioida omaa palvelutarvettaan, verrata palvelutarjontaa ja hakeutua valinnanvapauden kautta avautuviin palveluihin.

Uudistuksen myötä tulisi uudistaa palvelujen tuotantoa eikä tukeutua vanhoille tavoille tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluja. Tähän tarvitaan uusia palveluinnovaatioita ja tietoa jo olemassa olevista hyvistä käytännöistä. Mm. digitaalisuus mahdollistaa uudenlaista toimintaa, mutta sen hyödyntäminen edellyttää nopeita toimivia tietoverkkoja ja osaamista niiden hyödyntämiseen. Toisaalta harvaan asutuilla alueilla on jo nyt käytössä hyviä alueen olosuhteisiin kehitettyjä toimintamalleja, joiden tulisi säilyä ja myös levitä soveltaen muille alueille. Palveluinnovaatioiden merkitystä tulee myös pystyä arvioimaan, mihin tarvitaan tavoitteita, mittareita, tunnuslukuja ja indikaattoreita.

Valinnanvapaus saattaa lisätä sosiaali- ja terveyspalveluyrittäjyyttä myös harvaan asutuilla alueilla. On kuitenkin tärkeää, että uudistuksessa mahdollistetaan pienten yritysten toiminta.

Uudistuksen osalta täytyy kuitenkin muistaa, että harvaan asutuilla alueilla asuville on tärkeämpää se, että laadukkaat lähipalvelut ovat saatavilla, eikä se kuka palvelut tuottaa.

Harvaan asutun maaseudun verkosto

Tytti Määttä

Tytti Määttä
puheenjohtaja
tytti.maatta@vaala.fi
puh. 0400 855 920

Tarja Lukkari

Tarja Lukkari
erityisasiantuntija
tarja.lukkari@kamk.fi
puh. 0400 372 08